

Aloe ferox MILL. i inne gatunki – aloes

Rodzina: Asphodelaceae (złotogłowowate)

Pochodzenie: Afryka Południowa (*A. ferox*); zachodnia część Indii, subtropikalna część Ameryki (*A. vera*).

Stosowana część rośliny: aloes (zagęszczony sok z liści); również w formie oczyszczonej jako **mianowany ekstrakt suchy z aloesu**, *Aloes extractum sic cum normatum* FE, **Kap-Aloe** (*Aloe capensis*) FE z gatunku *A. ferox* i innych oraz hybrydy; **Curacao-Aloe** (*Aloe barbadensis*) FE z gatunku *A. vera* BURM. (*A. barbadensis* MILL.).

Skład: antranoidy, zwłaszcza barbaloina (aloina a i B, mieszanina distereoizomerów 10-C glikozydów aloemodynoantronów, 5-hydroksy-aloina (w Kap-Aloe) bądź 7-hydroksy-aloina (w Curacao-Aloe); alanozydy (brak ich w Curacao-Aloe), żywica aloesowa z 5-metylochromopochodnymi, glikozydy gorzkie (nie w Curacao-Aloe).

Działanie: przeciwoabsorpcyjne i jako środek odwadniający, działanie przeczyszczające przez przyrost objętości treści jelita i zależne od tego ruchy robaczkowe jelit. Wypróżnienie następuje po 8–12 godzinach od zastosowania.

Wzajemne oddziaływanie: działanie może zostać wzmocnione przy braku potasu, podczas przewlekłego stosowania digitaloidów (glikozydów naparstnicy).

Zastosowanie i zalecenia: aloes jest skutecznym środkiem rozluźniającym jelito grube [środkiem przeczyszczającym]; podobnie jak przy innych środkach antranoidowych (kora szakłaku, rzewień, liście senesu) nie poleca się długotrwałego stosowania. Dawka jednorazowa dawka dzienna wynosi 0,1 g dla Kap-Aloe i wyciągu z aloesu. Większe dawki mogą szybko doprowadzić do wystąpienia działań niepożądanych (zob. poniżej). Zgodnie z zarządzeniem Federalnego Instytutu Leków i Produktów Medycznych [FILI PM] aloes można stosować tylko krótkotrwale w zaparciach i przed operacjami. Aloes jest jeszcze czasem dodawany do tzw. ziół szwedzkich. Alkoholowy ekstrakt ziół szwedzkich lub podobne krople szwedzkie (*Tinctura Aloes composita*) są używane w medycynie ludowej jako eliksir zdrowia. Jednak regularne stosowanie aloesu lub innego środka przeczyszczającego nie jest wskazane, zwłaszcza gdy użytkownik nie jest świadomy nadużywania tego typu środków. *Tinctura Aloes composita* w niedużych dawkach (10 kropli przed posiłkami) może zastąpić lek żołądkowy, który pobudza trawienie.

Gotowe leki: przez długi czas w handlu dostępne były preparaty zawierające ekstrakt z aloesu, niekiedy także nalewkę z aloesu, co było kwestią dyskusyjną ze względu na dużą ilość antranoidów. Wiele preparatów często zawierało aloes oprócz innych surowców antranoidowych. Obecna oferta jest już ograniczona (zob. poniżej). Wspomniane już zioła szwedzkie dostępne są również w formie konfekcjonowanej (po części z informacją: bez środków przeczyszczających).

Preparaty z aloesu:

Apinorm syrop [100 g syropu zawiera 0,46–0,66 g wyciągu suchego z aloesu, po 5 g nalewki z anyżku i nalewki z kminku, 79,3 g ziołomiodu lekarskiego; 1 łyżka syropu (20 g) zawiera 25 mg pochodnych hydroksyantrachinonu w przeliczeniu na aloinę];

Sok z aloesu (500 ml, 1000 ml);

Alax draż. (1 draż. zawiera 35 mg wysuszonego, sproszkowanego soku z liści aloesu oraz 42 mg suchego wyciągu z kory kruszyny; zawartość antrazwiązków w przeliczeniu na aloinę: 12,5 mg);

Boldaloin tabl. (1 tabl. zawiera 1 mg boldyny i 23,6 mg wyciągu suchego z alony; zawartość antrazwiązków w przeliczeniu na aloinę: 4 mg);

Boldovera tabl. [1 tabl. zawiera 15mg suchego wyciągu z alony (standaryzowanego na zawartość 20% antrazwiązków w przeliczeniu na aloinę), 10mg suchego wyciągu z ziela dymnicy oraz 1mg boldyny];

Tabulettae laxantes tabl. (1 tabl. zawiera 60mg kory kruszyny, 90mg alony, 27 mg owocow kminku, 40 mg korzenia prawoślazu);

Bioaron C syrop (100 ml preparatu zawiera 38,4 g wyciągu z aloesu, 23,3 g soku z aronii oraz 1,02 g witaminy C);

Biostymina płyn doustny 10 amp. po 1 ml [wyciąg z aloesu drzewiastego (0,25:1)].

Jest również kilka preparatów z aloesem w rozcieńczeniu homeopatycznym – ze świeżej rośliny.

Działania niepożądane: przy przedawkowaniu mogą wystąpić ostre, podobne do kolki bole brzucha i ewentualnie nieżyt żołądka. Aloes, tak jak inne leki zawierające antranoidy, zostaje w pewnej części zresorbowany w jelicie cienkim. Może dojść do przekrwienia narządów miednicy, tak więc stosowanie aloesu jest przeciwwskazane w okresie ciąży, a także podczas menstruacji. Bezwzględny przeciwwskazaniem jest niedrożność jelit. Przy stosowaniu przewlekłym (nadużywaniu środków przeczyszczających) występują, jak przy innych środkach zawierających antranoidy, zaburzenia w gospodarce elektrolitowej (między innymi hipokaliemia), które mogą nasilić zaparcia. Infiltracja barwnikowa do błony śluzowej jelita (Pseudomelanosis coli) zanika ponownie po przerwaniu zażywania preparatów z aloesem. Możliwe jest działanie genotoksyczne antranoidów, zob. *Frangula alnus*.

Dodatek: zawieszisty ekstrakt można uzyskać przez wyciśnięcie mezonlu z liści sukulenta *Aloe vera* (syn. *A. barbadensis*). Powstały po dodaniu środków konserwujących trwałe kleiste śluz hetero polisacharydu używany jest w formie żelu przede wszystkim w kosmetyce jako komponent rozmiękczejący i utrzymujący wilgotność. Przypisuje się mu również działanie przeciwzapalne i leczące rany. Zawartość antranoidów jest niewielka bądź nie ma ich w ogóle – w zależności od sposobu wytworzenia. Acemannan (INN. L29.L), wysokoacetylowany, polidispersyjny, liniowy mannan ze śluzu *A. barbadensis* jest immunomodulatorem. Sokowi z *Aloe vera* do stosowania wewnętrznego przypisuje się liczne „sprzyjające zdrowiu” działania, na które jednak nie ma żadnych naukowych dowodów.

Literatura: Koch, A.: *Aloe als Laxans*, DAZ **135**, 1049–1052 (1995). – Koch, A.: *Metabolisierung von Aloin*, DAZ **135**, 1150–1152 (1995), także Rauwald, H.W.: *Zur Risikobeurteilung von Anthranoid-Laxantien*, DAZ **135**, 2073 –2074 (1995). – Richter, Th.: *Aloe-vera Saft – das Wundermittel aus den Tropen?*, Z. Phytother. **23**, 236 (2002). – Hopf, G.: *Aloe vera – ein moderner Theriak?*, internist. praxis **42** (4), 861–863 (2002). – AMK Information: *Aloe-vera Gel*, DAZ **142** (17), 2078 (2002). – Knaier, Z.: *Wustempflanze Aloe vera*, PTA heute **17** (9), 76–78 (2003).